

Täiendkoolitus nägemispuudega õpilasi kaasavatele õpetajatele

Käsiraamat nägemispuudelisi kaasava õppe läbiviijatele

See projekt viidi läbi Euroopa Ühenduse toetusel Sokrates
programmi raames.

2001-2003

Lepingu number 87849-CP-1-2000-1-DE-Comenius-C31

Projekti sisu ei esinda mitte mingil kujul Euroopa Ühenduse seisukohti ning
Euroopa Ühendus ei kannu vastutust ühegi selle projekti osa eest.

Sisu

Eessõna

Moodul A

Soovitusi täiendkoolituse ettevalmistamiseks ja korraldamiseks

A 1 Esitlus ja korraldus

A 2 Sissejuhatus teemasse

A 3 Väljavaade - koostöö tulevikuperspektiivid

A 4 Tagasivaade – täiendõppe hindamine

Moodul B

Eripedagoogilised nõustamis- ja toetussüsteemid

B 1 Üleüldine teave

B 2 Eripedagoogikakeskuse tegevusvaldkonnad

B 3 Kursused

B 4 Koostöö, meedium ja abivahendid

Moodul C

Sotsiaalpoliitilised ja õiguslikud põhialused

C 1 Kaasatud õppe sotsiaalpoliitilised alused

C 2 Kaasatud õppe õiguslikud alused

Moodul D

Nägemispuue

D 1 Erinevad nägemiskahjustused

D 2 Abivahendid

Moodul E

Sotsiaalne pädevus

E 1 Põhialused

E 2 Vajalikust abist keeldumine

E 3 Nägemispuudega laste stereotüüpne käitumine

E 4 Kommunikatsioon: Suhtlemine teistega

Moodul F

Kohandamised

F 1 Keskkonnas olevad võimalused

F 2 Keskkonna muutmine

F 3 Erivarustus ja abivahendid

F 4 Mängud

F 5 Filmid

Moodul G

Õppetunni metoodilised ja didaktilised aspektid

G 1 Mõiste kujunemine ja kognitiivne õppimine

G 2 Mõiste kujunemine ja kognitiivne õppimine - Näidis: Õppematerjalide valmistamine

G 3 Kirja- ja kommunikatsioonitehnikate õpetamine - Välja töötatud pimedate laste jaoks

G 4 Esteetiline kasvatus - Kogum materjale pimedatele ja vaegnägevatele lastele

Moodul H

Mobiilsus ja liikumine

H 1 Orienteerumine ja liikumine

H 2 Kehalise kasvatus tund

Eessõna

Käesolev käsiraamat on rühma Euroopa riikide nägemispuudelistega töötavate õpetajate töö tulemus, kes viisid Socrates programmi raames läbi Comenius projekti *Täiendkoolitus nägemispuudega õpilasi kaasavatele õpetajatele (Fortbildung von Lehrkräften für den Unterricht mit sehgeschädigten Schülern - FLUSS)*. See materjal on mõeldud pimedate ja vaegnägijate koolituse asjatundjatele, kes pakuvad koolitust tavakoolide õpetajatele, kelle klassis on nägemispuudega õpilasi. Käsiraamat kujutab endast täiskasvanukoolitust, mis peaks lihtsustama kaasavat õppetööd klassis, kuhu kuulub ka üksikuid nägemispuudega õpilasi.

Eeldatakse, et koolitusmaterjali kasutajatel on põhjapanevaid ja mitmekülgseid teadmisi nägemispuudeliste pedagoogika vallas ning vastavaid kogemusi vaegnägevate ja pimedate lastega töötamisel. Mooduliteks jagatud käsiraamat

- käsitleb valikuliselt kaasava õppetöö jaoks olulisi teemasid;
- pakub valiku näidissituatsioone;
- esitab teemasid struktureeritult ja võimalikult kasutamisest lähtuvalt ja
- kergendab täiendkoolitajate tööd, viidates sobivale esituskeskkonnale - meediumile, töölehtedele, kopeeritavatele materjalidele ja kasulikule erialasele kirjandusele.

Autorite eesmärk ei olnud nägemispuudeliste pedagoogika-alase kompendiumi koostamine ega ka põhikooli õpetajate jaoks materjalide valmistamine. Peamine idee on näidete abil teavitada tavakooliõpetajaid nägemispuude mõjudest ja suurendada mõistmist sellest puudest tulenevate erivajaduste suhtes. Samuti soovitakse pakkuda esmaseid kogemusi kaasava õpetamismetoodika ja selleks sobivate vahendite kohta.

Iseenesest mõistetavaks peetakse, et eripedagoogilise nõustamis- ja tugikeskuse asjatundjad juhendavad ning toetavad tavakoolide õpetajaid tundide läbiviimisel. Spetsialistid koostavad koostöös tavakooliõpetajatega õpilase individuaalsed arenguplaanid, annavad nõu õpetamise didaktika ja metoodika modifitseerimiseks tunnis ning muude koolitegevuste raames. Nõustamis- ja tugikeskuse spetsialistid vastutavad sobivate õpetamis- ja õppevahendite, samuti sobiva õpikeskkonna loomise ja rakendamise eest.

Mõjud, mis võivad ilmneda sügava liitpuudega lapsi tavaklassi kaasava õppe korral, ei leia siinkohal kajastamist.

Kogu materjali tuleks vaadelda valikute komplektina. Asjatundjad pimedate ja vaegnägijate koolituskeskustest, kes viivad läbi täiendõpet tavakooli pedagoogidele, saavad valida välja käsiraamatu osi ja neid vastavalt kohalikele raamtingimustele kasutada. Materjali esitamine kõigis projektis osalenud maade keeltes ja inglise keeles ning ka internetis (www.sfs-schleswig.de/fluss) võimaldab huvitatutele lihtsa juurdepääsu.

Teatud materjali osad, nagu näiteks seadusandlusega seotu, tuleb iga maa jaoks eraldi läbi töötada. Struktuurijaotuses ja pealkirjades väljenduvad põhipunktid peaksid jääma kehtima kõigis maades. Võimalik, et kohati on tarvilik mõnede osade kasutajapoolne ajakohastamine.

Moodulite, meetodite ja ülesehituse eripärad tulenevad asjaolust, et need on koostanud mitme maa nägemispuudega laste õpetajad, kellel on erinevad ametikohad, kogemustepagas ja hariduspoliitiline taust ning kes töötavad erinevate institutsioonide - erikoolide, eripedagoogiliste nõustamis- ja tugikeskuste ja ülikoolide - heaks. Pealesurutud ühtlustamine mõjutab kindlas kontekstis valminud moodulite omapära ja mõjusust või hävitanuks selle sootuks.

Sellest hoolimata püüti saavutada teatud terviklikkus. Viidi sisse vajalikud struktuuri puudutavad muudatused (välja arvatud ühes asutuses), kuigi need nõudsid aega ja sisulist ühtlustamist.

Palju rakendamist leidnud meetod nägemispuudega laste erivajaduste esiletoomiseks on probleemi isiklik kogemine simulatsiooniprillide või silmade kinnisidumist kasutades.

Sellise kogemise eesmärgiks on ettekujutuse ja arusaamise saavutamine. See tähendab, et inimesed, kellel puudub ettekujutus nägemispuudest, hakkavad

- mõistma nägemispuudega lapse erivajadusi;
- paremini läbi nägema nägemispuudega lapse strateegiaid;
- langetama otsuseid sobivate strateegiate toetuseks, selgitama nende tagamaid ning nende küsitavuse korral neid koos eripedagoogidega korrigeerima.

Isikliku kogemise abil selguvad lähtekohad, millest õpetaja saaks lähtuda nägemispuudega laste õpetamise lihtsustamiseks.

Selle täiendõppematerjali autorid nõustuvad paljude teiste asjatundjatega, tunnistades, et sellisel kogemismeetodil on omad piirid. On vahe, kas nägemisvõime vähenemine või kadumine on jääv või võib nägemisvõime taastada simulatsioonivahendi silmadelt võtmise teel. Selliste simulatsioonivahendite kasutajatele peab pidevalt meelde tuletama, et nägemispuudega lapsed ei taju ennast millestki ilma jäetuina. Alles ümbritsev keskkond teeb nägemispuudega lastele selgeks, et neil puuduvad võimed, mis on enamusel inimestest olemas. Sellistel lastel on samas võimalik oma individuaalsetest tingimustest lähtuvalt kogemusi koguda ja nii oma elukeskkonnas hakkama saada viisil, mis on nägemispuude simulatsiooni kasutavale inimesele võimatu.

Täiendkoolitusest osavõtjatele tuleb anda mõista, et nad võivad simulatsioonivahendi silmadelt võtta niipea, kui olukord neile liiga masendav või raske näib; kui neil tekib peavalu või nad tunnevad endid mingil muul põhjusel halvasti. Tähele peab panema, et simulatsiooniprillide või silmakatete eemaldamise järel tuleb silmad avada aegamööda, et neil oleks aega taas valgusega harjuda ja et õpetajad saaksid kogetu enda jaoks läbi töötada. On enesestmõistetav, et iga isikut, kes sellise simulatsioonivahendiga ruumides või väljas ringi liigub, saadab kolleeg, kes hoiatab teda ohtude eest (nt teatab allapoole viivast trepist).

Tulenevalt nägemispuudega laste tavakooli kehalise kasvatuse tundi kaasavale õpetajale kehtivatest erinõuetest, ei ole soovitatav selle õppeaine jaoks täiendõpet raamatus olevate moodulite abil teostada, vaid korraldada neile spetsiaalsed kehalise kasvatuse õpetamise kursused. Mooduli *Liikumisõpetus* ülesehituse, sisu, meetodite ja meediumite erinevused olid põhjuseks selle mooduli paigutamiseks käsiraamatu lõppu.

Järgmised asutused ja isikud olid projekti partneriteks:

Staatliche Schule für Sehgeschädigte, Schleswig, Saksamaa

Dr. Peter Appelhans (koordinaator)

Hartwig Akkermann

Marianne Appelhans-Königer

Reiner Lorenz

Michael Thiele

Rüdiger Windszus

Moodulite A, C ja H vastutavad koostajad

Sonderpädagogisches Zentrum für sehbehinderte und blinde Kinder am Odilieninstitut (Odilieni instituudi vaegnägnägevate ja pimedate laste eripedagoogiline keskus), Graz, Austria

Agnes Nimmrichter

Marija Gschaider-Kraner

Gertrude Jaritz-Tschinkel

Mooduli B vastutavad koostajad

Visio Onderwysinstelling Noord, Haren, Holland

Gerard Koning

Mooduli D vastutav koostaja

Blindeninstitutsstiftung, Würzburg, Saksamaa

Dr. Wolfgang Drave (alakoordinaator)

Dr. Christine Burger

Reinhold Mahler

Mooduli E vastutav koostaja

Általános Iskola és Diákotthon, Budapest, Ungari

Lilla Vargáne Mezö

Mariann Hódi

Krisztina Kovács

Moduli F vastutav koostaja

Universität Dortmund, Saksamaa

Fakultät Rehabilitationswissenschaften

Prof. Dr. Emmy Csocsán

Astrid Aach

Annika Olmer

Mooduli G vastutav koostaja

Tartu Emajõe Kool, Tartu, Estland

Anne Kõiv

Vilje Kirs

Merike Kaljujärv

Käsiraamatu valmimisel on oma väärtusliku panuse andnud tõlkidena:

Dennis Cory, M. A., Hamburg, Saksamaa

Karin Edigkauffer, M. A., Hamburg, Saksamaa

Fluss projektis osalenud asutuste kontaktandmed

Marianne Appelhans-Königer, Hartwig Akkermann
Staatliche Schule für Sehgeschädigte
Lutherstr. 14, D-24837 Schleswig
Tel. 0049 4621 8075
maill@sfs-schleswig.de
www.sfs-schleswig.de

Agnes Nimmrichter, Marija Gschaider-Kraner, Gertrude Jaritz-Tschinkel
Odilien-Institut
Leonhardtstr. 130, A-8010 Graz
Tel. 0043 316 327075
spz@odilien.at

Visio Onderwijsinstelling Noord
Afdelin: Ambulante begeleiding
Rijskstraatweg 286
Postbus 54
NL-9750 AB Haren
Tel. 0031 50 5349569
frankvanleeuwen@visio.nu

Dr. Wolfgang Drave, Dr. Christine Burger, Reinhold Mahler
Blindeninstitutsstiftung
Ohmstr. 7, D-97076 Würzburg
Tel. 0049 931 23009-2318
MSD-Wbg@blindeninstitut.de
www.blindeninstitut.de

Lilla Vargáne Mezö, Mariann Hódi, Krisztina Kovács
Gyengénlátk Általános Iskolája, Diákotthon és Pedagógiai Szakszolgálat
Miskolci u. 77, HU-1147 Budapest
Tel. 0036 1 4682790
kkovacs@bghs.hu
gylisk@finet.hu

Prof. Dr. Emmy Csocsán, Astrid Aach, Annika Olmer
Universität Dortmund, Fakultät Rehabilitationswissenschaften
Emil-Figge-Str. 50, D-44221 Dortmund
Tel. 0049 231 7554560
emmy.csocsan@uni-dortmund.de
www.isar.reha.uni-dortmund.de

Anne Kõiv, Vilje Kirs, Merike Kaljujärv
Tartu Emajõe Kool
Vabaduse pst. 9, EE-51002 Tartu
Tel. 0037 27 441385
kool@tek.tartu.ee